

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Ирина Иванова Ганова

Научна специалност: 8.1. Теория на изкуствата в Институт за изследване на изкуствата, БАН (асоцииран член)

относно конкурс за **доцент** по научна специалност 8.1. Теория на изкуствата в Институт за изследване на изкуствата, БАН

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на сектор „Изобразителни изкуства“, изследователска група „Ново българско изкуство“ в Институт за изследване на изкуствата. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно заповед № 445-РД / 02.07.2025 г. на Директора на ИИИЗк.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Единствена кандидатка по конкурс е **гл. ас. д-р Мария Колева Митева**.

Гл. ас. д-р Мария Митева получава бакалавърска степен в програма по 8.1. Теория на изкуствата в Нов български университет (2002) и магистърска степен по 8.1. Теория на изкуствата в НБУ (2004). След редовна докторантура в Институт за изследване на изкуствата, БАН (2005-2009) защитава дисертация на тема „Декоративното изкуство в България в началото на модерната епоха – усвояване на европейския опит (края на XIX - началото на XX век)“ (2009) в научната специалност 8.1. Теория на изкуствата. Въз основа на защитената дисертация за ОНС „доктор“ Митева публикува монографията „Стефан Баджов. Биография на декоратор“ С., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2014, ISBN 978-954-8594-49-3.

Д-р Мария Митева заема академичната длъжност Главен асистент в ИИИЗк от 2012 г. От 2018 г. досега гл. ас. д-р Мария Митева работи и на половин щат като уредник на фонд „Керамика“ в Националната галерия в София. Това занимание несъмнено разширява възможностите за нейните изследвания в полето на декоративните и приложни изкуства.

В ИИИЗк е избирана за ръководител на Изследователска група „Ново българско изкуство“ вече четири мандата, което безспорно потвърждава организационните й умения и компетенции в професионална среда.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Представената документация позволява да се заключи, че кандидатката по конкурса гл. ас. д-р Мария Митева изпълнява напълно изискванията на ЗРАС и

правилника му, както и на изискванията на БАН и на ИИИЗк за конкурсите за придобиване на академичната длъжност доцент.

Кандидатката по конкурса е защитила успешно докторска дисертация по 8.1. Теория на изкуствата (регистрирана в НАЦИД) и е публикувала като хабилитационен труд монографията „Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те и началото на 1940-те години (декоративно изкуство, приложно изкуство, архитектура). С., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2025, ISBN 978-619-7619-53-9.

В останалите показатели за придобиване на академичната длъжност „доцент“, гл. ас. д-р Мария Митева надхвърля количествените изисквания. В показателя (Г) за публикувани монографии (извън хабилитационния труд), глави в колективни книги, студии и статии в рецензирани и други издания, според представените документи тя надхвърля изискванията – близо 200%, а в показателя за цитиранията (Д) – 550%. Митева има участия в изследователски проекти, финансирани от Национален фонд „Култура“ и Фонд „Научни изследвания“ и е била ръководител на един от тези проекти и изпълнява изискванията и по този показател (Е).

Относно качествените изисквания за заемането на академичната длъжност „доцент“, те могат да бъдат потвърдени от публикациите ѝ в реномирани издателства като това на Института за изследване на изкуствата, БАН, Издателство на Нов български университет, Академично издателство “Проф. Марин Дринов”, БАН, както и от големия брой цитирания в публикации в реферирани, индексирани и рецензирани издания.

4. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

В документацията на конкурса е представен списък с 25 заглавия: 2 монографии (едната от които е написана на базата на защитена дисертация за ОНС „Доктор“) и 23 статии и студии в академични издания, публикувани след защитата на докторската дисертация. Тематиката на публикациите очертава като основно изследователското занимание на гл. ас. д-р Мария Митева с приложните изкуства в България. Обект на проучване са: образователните художествени институции, професионалните художнически сдружения, изявени личности и творчески тандеми. Местата за цялостна изява в сферата на приложните изкуства, като световни, международни и национални изложения; художествено оформление на архитектура на държавни и обществени институции, на жилищни сгради и интериори; както и дискусиите и отзвукът на специфичната проблематика в периодиката на времето са в

центъра на многобройни нейни публикации. Ще добавя и нейните занимания с илюстрация и оформление на литература за деца, както и с куклата като артефакт. Предмет на изследванията на Митева е контекстуалната обвързаност на художествените професионални практики в тази област с други явления в културен и социален контекст посредством феномена на поръчката и поръчителството. Въз основа на конкретни казуси, тя коментира сложни отношения, различия и сходства на възгледи, организационни противоречия, въздействия на различен род конюнктури, в опита си да постигне разбиране за характера и достойнствата на артистичните реализации.

Тук ще фокусирам вниманието най-вече върху книгата на Митева *Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те и началото на 1940-те години (декоративно изкуство, приложно изкуство, архитектура)*. Изд. на ИИИЗк, БАН, 2025, представена като хабилитационен труд по конкурса.

Във въведението на книгата авторката заявява: *„Интересът ми бе насочен към социалната роля, от една страна, като кодификатор на национална идентичност, а от друга – като носител на усвоени модели на модерността от Европа и света. Поръчителството като инструмент на тази функция на изкуството е белязано от водещите идеи на развитие на обществото, а организацията и практиките, които го съпровождат, са част от общия държавен и институционален механизъм.“* (с. 7) Още в самото начало разбираме колко сложно е това изследователско начинание, изискващо компетентност както в обичайните за широкото поле на изкуствознанието области, така и на терена на социологията, стопанската история, политическите отношения. Обединените в публикувания хабилитационен труд изследвания са плод на дългогодишни занимания. Митева пояснява, че е работила над него в рамките на три последователни индивидуални проекта към научния план на ИИИЗк. Така, тя успява да проучи множество архиви (институционални и лични), огромни масиви от пресата през разглеждания период, голям обем изкуствоведска литература и, не на последно място, авторитетни изследвания от сферата на културологията, социологията и историята (политическа, дипломатическа, стопанска, на технологиите). В резултат на тези трудоемки занимания, несъмнено водена от своя научен интерес, Митева успява да свърже в единен наратив конкретни явления и художествени реализации с „едрите планове“ на обществените нагласи и историческите събития. Това е едно от постиженията на нейния труд. Ще спомена само един от изследваните казуси, за да не остане този акцент в становището твърде общ. В случая с представянето на България на

Световното изложение в Париж през 1937 г. (с. 126-151) се преплитат интригуващи детайли за възлагането, конкурсите и реализацията на множество артефакти и важни характеристики на световния форум в този напрегнат политически момент.

По отношение на проблема за работата по поръчка, който авторката изтъква като фокус на проучванията си, тя достига до разбирането, че този дял от създаваните артефакти в епохата на модерността заслужава изследвания равностойни на тези за т. нар. „свободно творчество“. В тази перспектива, изследване на противоречивите контекстуални употреби в българска среда на понятия, като „модерно изкуство“, „индивидуализъм“ и т. н., би било добре в бъдеще да насочи към идеологиите на формиране на нагласи и предразсъдъци по отношение на поръчителството през XX век, у нас и другаде.

Обобщавайки: със заетата позиция към полето на приложните и декоративните изкуствата с определена функция (на други езици обединявани понякога като „функционални изкуства“), Митева очертава терен в историята на художествените практики, слабо осмислен и проучен до този момент в България. Нейният хабилитационен труд разширява познанията, поставя съществени въпроси и е ценна основа за по-нататъшни изследвания в академичната общност.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Обобщенията неизбежно са и опростяване на постигнатото в изследователските текстове. Корпусът на публикациите за период от 14 години представя свързана най-общо, но разнообразна според конкретността на изследваните случаи проблематики. Представените по конкурса изследвания са полезни за академичната общност, формулират оригинална авторова позиция и, не на последно място, разкриват възможности за продължение пред други изследователи, сред тях и бъдещи докторанти, не само в полето на изкуствознанието.

6. Заключение

Въз основа на представената документация по обявения конкурс и на оценката за научните качества на публикуваните изследвания заявявам убедено, че гл. ас. д-р Мария Митева покрива изцяло изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ по 8.1. Теория на изкуствата. Смятам, че ИИИЗк има всички основания да я приеме за част от хабилитирания си състав.

9 октомври 2025 г., София

/Ирина Генова/